

O WYJAZDACH ZAGRANICZNYCH I ZNAJOMOŚCI JĘZYKÓW OBCYCH

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 9 stycznia 2015 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

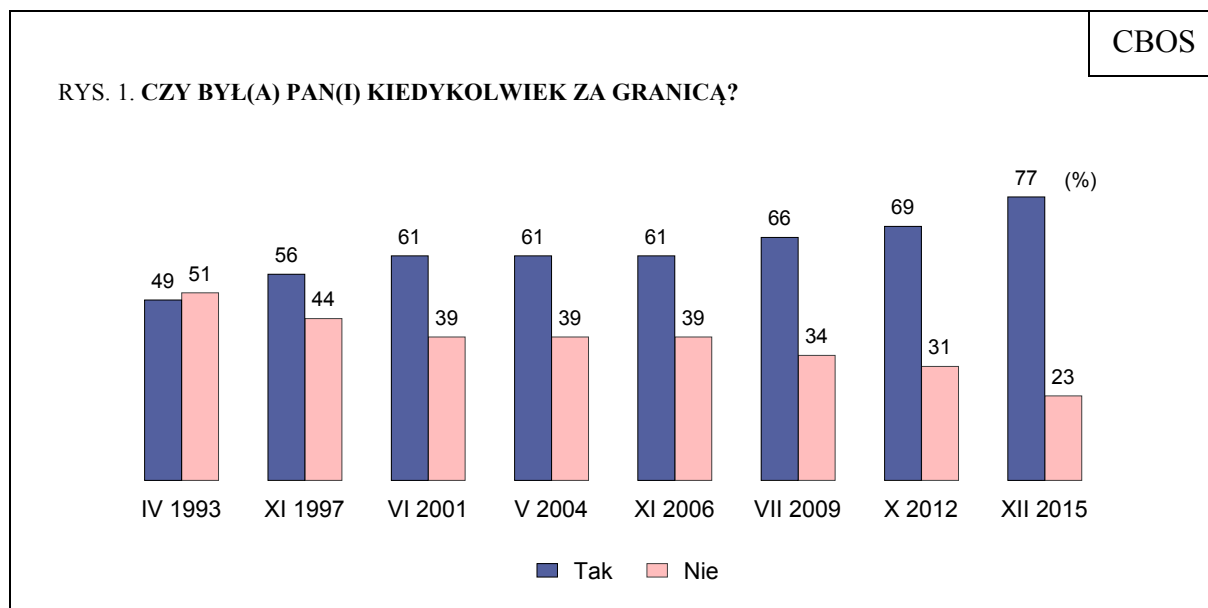
Po trzech latach po raz kolejny zadaliśmy Polakom pytanie o to, w jakim stopniu korzystają z istniejących możliwości podróżowania za granicę oraz jak oceniają swoje umiejętności porozumiewania się w językach obcych. Szukaliśmy także czynników sprzyjających powyższym doświadczeniom i kompetencjom, a dysponując porównywalnymi wynikami z lat 1993–2012 przeanalizowaliśmy zmiany, jakie zaszły w omawianych wymiarach.

ILU POLAKÓW BYŁO KIEDYKOLWIEK ZA GRANICĄ?

W latach 1993–2015 zdecydowanie wzrosła (aż o 28 punktów procentowych) liczba osób, które przynajmniej raz w życiu wyjeżdżały za granicę. W grudniowym sondażu¹ twierdzącej odpowiedzi na pytanie, czy był(a) Pan(i) kiedykolwiek za granicą, udzieliło ponad trzy czwarte dorosłych Polaków (77%, od 2012 roku wzrost o 8 punktów)². Jednocześnie niemal co czwarty ankietowany (23%, spadek o 8 punktów) przyznaje, że do tej pory nigdy nie był poza krajem.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (307) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 3–10 grudnia 2015 roku na liczącej 989 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Faktyczny odsetek Polaków, którzy byli za granicą, jest zapewne nieco wyższy, ponieważ osoby, które obecnie przebywają poza krajem nie weszły w skład badanej próby.

Doświadczenia związane z podróżowaniem za granicę ściśle wiążą się z sytuacją społeczno-ekonomiczną badanych. Wyjazdy zagraniczne są tym powszechniejsze, im wyższy poziom wykształcenia respondentów i wyższa ich pozycja zawodowa, a ponadto im wyższe dochody w przeliczeniu na osobę w gospodarstwie domowym oraz im lepiej oceniana własna sytuacja materialna. Zgodnie z deklaracjami, za granicę częściej wyjeżdżali mężczyźni niż kobiety, częściej mieszkańcy miast, zwłaszcza największych, niż mieszkańcy wsi, częściej osoby mające od 45 do 54 lat niż respondenci z pozostałych grup wiekowych – zob. tabela aneksowa 1.

Chociaż w ostatnich latach odsetek Polaków podróżujących za granicę dość istotnie się zwiększa, od kilkunastu lat systematycznie maleje liczba osób posiadających ważny paszport (spadek z 50% w roku 2001 do 30% w roku 2015). W znacznej mierze wynika to oczywiście z faktu przystąpienia Polski do Unii Europejskiej i zniesienia obowiązku posiadania paszportu przez obywateli krajów członkowskich podróżujących po Unii. Może też świadczyć, że znaczna część osób wyjeżdżających za granicę wybiera państwa europejskie, ponieważ można tam podróżować z innym dokumentem identyfikacyjnym, np. dowodem osobistym (potwierdzają to dane dotyczące krajów najczęściej odwiedzanych przez Polaków, które przywołałyśmy w dalszej części opracowania).

Posiadanie przez badanych ważnego paszportu jest silnie zróżnicowane i uwarunkowane tymi samymi zmiennymi społeczno-demograficznymi co deklaracje wyjazdów zagranicznych. Ważnym paszportem może się obecnie wylegitymować trzy piąte respondentów z wyższym wykształceniem (60%), taka sama liczba kierowników

i specjalistów wyższego szczebla (60%), a także ponad połowa osób o najwyższych dochodach *per capita* (58%), prywatnych przedsiębiorców (54%), uczniów i studentów (52%) oraz mieszkańców największych miast (52%) – zob. tabela aneksowa 2.

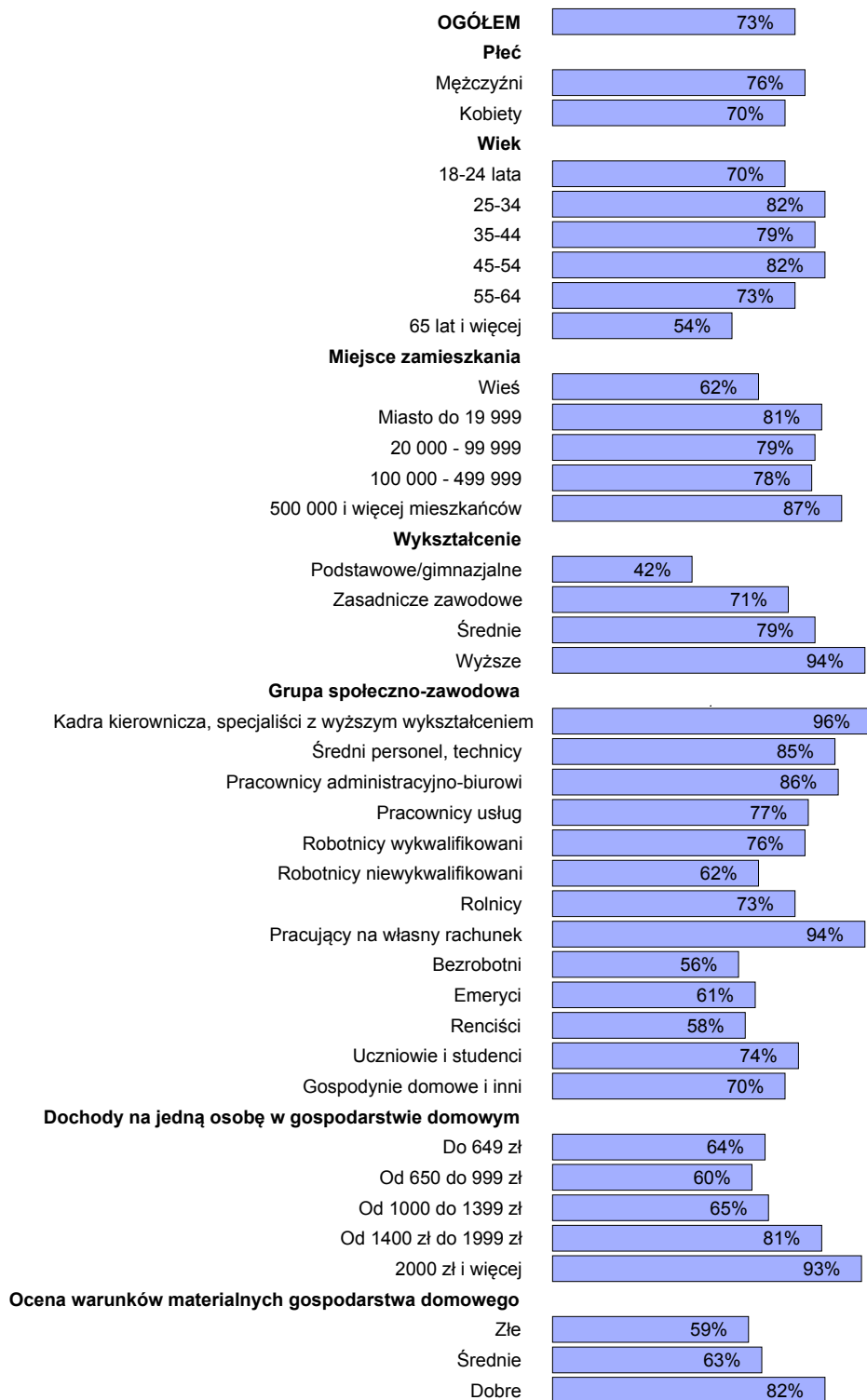
Tabela 1

Czy ma Pan(i) ważny paszport?	Wskazania respondentów według terminów badań						
	XI 1997	VI 2001	V 2004	XI 2006	VII 2009	X 2012	XII 2015
	w procentach						
Tak	41	50	43	41	39	31	30
Nie	59	50	57	59	61	69	70

WYJAZDY ZAGRANICZNE W OSTATNIM DWUDZIESTOLECIU

Osoby, które deklarują, że były za granicą, pytamy o ich doświadczenia w tym zakresie w ostatnich dwudziestu latach – o to, ile razy wyjeżdżały, do jakich krajów i w jakim celu. Z uzyskanych deklaracji wynika, że od 1995 roku niemal trzy czwarte badanych (73%) przynajmniej raz było za granicą. Zróżnicowanie wskazań w poszczególnych grupach społeczno-demograficznych przedstawiamy poniżej (patrz rys. 2).

RYS. 2. RESPONDENCI DEKLARUJĄCY, ŻE W OSTATNIM DWUDZIESTOLECIU BYLI ZA GRANICĄ

CZĘSTOŚĆ WYJAZDÓW

W Polsce wyraźnie wzrasta popularność wyjazdów zagranicznych. W ostatnim dwudziestoleciu blisko dwie trzecie dorosłych Polaków (63%, od 2012 roku wzrost o 10 punktów procentowych) było za granicą więcej niż jeden raz, w tym jedna trzecia (35%, wzrost o 1 punkt) – od dwóch do siedmiu razy, a ponad jedna czwarta (28%, wzrost o 9 punktów) – co najmniej osiem razy. Od 2012 roku wyraźnie zmniejszył się odsetek badanych, którzy nigdy nie byli za granicą, oraz tych, którzy wyjeżdżali tylko jeden raz. Jednocześnie wzrosła liczba osób, które w minionym dwudziestoleciu podróżowały za granicę wielokrotnie, w tym podwoiła się liczba wyjeżdżających więcej niż 20 razy (z 5% do 10%).

Tabela 2

Ile razy w ciągu ostatnich dwudziestu lat był(a) Pan(i) za granicą?	Wskazania respondentów według terminów badań						
	XI 1997	VI 2001	V 2004	XI 2006	VII 2009	X 2012	XII 2015
	w procentach						
1 raz	12	11	10	11	13	12	8
2–3 razy	14	16	15	18	16	17	17
4–7 razy	12	15	14	14	13	17	18
8–12 razy	6	5	6	6	9	8	10
13–20 razy	4	5	4	5	3	6	8
21 razy i więcej	4	6	7	5	7	5	10
Nie pamiętam, trudno powiedzieć	2	1	2	1	2	2	2
Nie był(e)m za granicą w ciągu ostatnich dwudziestu lat	2	2	3	1	2	2	4
Nigdy nie był(e)m za granicą	44	39	39	39	34	31	23

Częstość podróży zagranicznych jest zróżnicowana społecznie w podobny sposób jak sam fakt wyjazdu (zob. tabela aneksowa 3). Generalnie rzecz biorąc, im wyższe wykształcenie badanych, ich pozycja zawodowa i finansowa, lepsze warunki materialne, większa miejscowość zamieszkania, tym częstsze deklaracje wyjazdów zagranicznych.

KIERUNKI WYJAZDÓW

Najpopularniejsze kierunki wyjazdów zagranicznych Polaków w zasadzie się nie zmieniają. Krajem najczęściej odwiedzanym nadal są Niemcy – w ciągu ostatnich dwudziestu lat było tam ponad dwie piąte ogółu ankietowanych (42%). Następne w kolejności pozostają Czechy – stanowiące cel podróży jednej czwartej badanych (26%) oraz Słowacja, gdzie była niemal jedna piąta (18%). Tradycyjnie już znacznie rzadziej

odwiedzane są państwa, z którymi Polska sąsiaduje od wschodu (na Ukrainie było 6% badanych, w Rosji i na Litwie – po 4%, a na Białorusi – 2%).

Tabela 3

Kraje najczęściej odwiedzane przez Polaków w ciągu dwudziestu lat poprzedzających badanie	Wskazania respondentów według terminów badań							
	1993	1997	2001	2004	2006	2009	2012	2015
	w procentach							
Niemcy (NRD, RFN)	35	33	38	34	33	36	36	42
Czechy	-	14	16	20	20	21	25	26
Słowacja	-	6	10	14	13	16	18	18
Włochy	1	7	10	9	12	12	12	16
Francja	4	7	7	8	9	9	8	15
Wielka Brytania	1	2	3	4	4	7	9	13
Austria	5	7	9	9	8	10	7	11
Holandia	1	3	4	4	4	6	6	11
Hiszpania	1	2	4	4	4	6	7	10
Grecja	2	2	2	4	5	5	6	8
Węgry	12	14	9	11	8	7	7	8
Belgia	1	2	2	3	3	4	3	7
Chorwacja	-	0,4	2	2	3	4	6	7
Turcja	2	2	2	2	2	3	4	6
Ukraina	0,4	2	3	4	4	6	6	6
Szwecja	1	2	3	3	3	3	5	5
Bułgaria	5	5	3	4	3	3	4	4
Dania	-	0,7	2	2	2	3	2	4
Egipt	-	-	-	-	-	2	4	4
Litwa	0,4	1	2	2	3	3	3	4
Rosja	1	5	5	4	3	3	3	4
Stany Zjednoczone	2	2	2	2	2	2	3	4
Norwegia	-	-	-	-	2	2	2	3
Białoruś	0,1	1	2	1	2	1	2	2
Irlandia							2	2
Izrael	-	-	-	-	-	1	1	2
Szwajcaria	0,6	1	1	1	1	2	2	2
Tunezja	-	-	-	-	-	1	3	2
Luksemburg							1	1
Łotwa	-	-	-	-	-	1	1	1
Portugalia	-	-	-	-	-	1	1	1
Rumunia	3	3	2	3	1	1	2	1
Słowenia	-	-	-	-	-	-	1	1
Albania	-	-	-	-	-	-	-	1
Macedonia	-	-	-	-	-	-	-	1
Kanada	-	-	-	-	-	-	-	1
Czarnogóra	-	-	-	-	-	-	-	1
Jordania	-	-	-	-	-	-	1	0,4
Czechosłowacja	19	11	7	5	3	2	1	-
Jugosławia	3	1	3	2	1	1	1	-
ZSRR	13	7	4	2	1	1	-	-

Spoza krajów bezpośrednio graniczących z Polską niezmiennie największą popularnością cieszą się Włochy, dokąd podróżowało 16% ogółu ankietowanych, oraz kolejno: Francja (15%), Wielka Brytania (13%), Austria (11%), Holandia (11%), Hiszpania (10%), Grecja (8%), Węgry (8%), Belgia (7%), Chorwacja (7%), a także Turcja (6%) i Szwecja (5%). Inne kraje wymieniano rzadziej lub jedynie sporadycznie.

W stosunku do roku 2012 popularność większości krajów utrzymała się na zbliżonym poziomie, a znacznej części wzrosła. Wyraźnie zwiększyły się odsetki dorosłych Polaków, którzy na swoim koncie mają podróż do Francji (o 7 punktów procentowych), Niemiec (o 6 punktów), Holandii (o 5 punktów), a także do Włoch, Wielkiej Brytanii, Austrii i Belgii (wzrost po 4 punkty). Nieznacznie, ale dość systematycznie na atrakcyjności zyskują również Grecja, Turcja i Dania (od 2012 roku wzrost wskazań po 2 punkty).

Do nowych kierunków podróży Polaków, które we wcześniejszych pomiarach były niezauważalne (wskazywało je nie więcej niż 0,5% ogółu badanych), należy obecnie zaliczyć Albanię, Macedonię, Czarnogórę oraz Kanadę, w których – jak wynika z ostatnich deklaracji – przebywał mniej więcej co setny respondent. Z kolei od ostatniego pomiaru nieznacznie zmalało zainteresowanie Polaków Rumunią, Tunezją, Jordanią oraz Marokiem (mniej więcej 1-punktowe spadki wskazań).

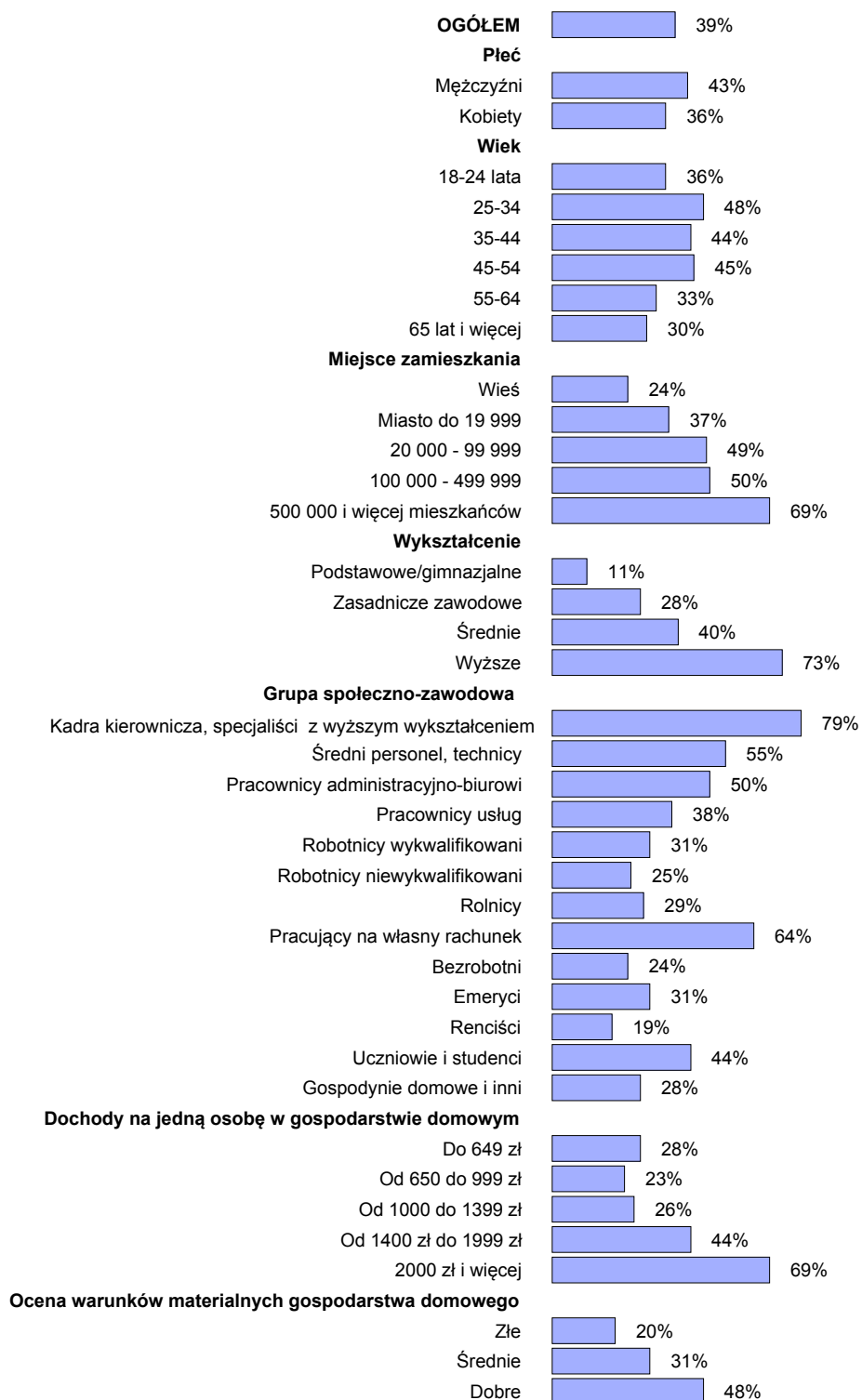
Ze zliczenia krajów, w których w ostatnim dwudziestoleciu byli respondenci, wynika, iż jedna piąta z nich (20%) odwiedziła w tym czasie jeden kraj. Nieco więcej osób było w dwóch lub trzech krajach (26%) i niemal tyle samo (27%) podróżowało do co najmniej czterech krajów. Można zauważyć, że od końca lat dziewięćdziesiątych XX wieku dość regularnie maleje odsetek osób, które w ciągu dwudziestu lat poprzedzających badania nie wyjeżdżały z kraju, przy czym w ostatnich trzech latach spadek ten jest szczególnie zauważalny. W porównaniu z poprzednim pomiarem nieznacznie ubyło również badanych, którzy deklarują jedynie pojedyncze wyjazdy zagraniczne po 1994 roku, przybyło zaś podróżujących poza Polskę z nieco większą częstością, zwłaszcza tych, którzy w minionym dwudziestoleciu odwiedzili co najmniej sześć krajów (wzrost wskazań z 9% do 14%).

Tabela 4

Liczba krajów odwiedzonych w ciągu dwudziestu lat poprzedzających badanie	Wskazania respondentów według terminów badań						
	XI 1997	VI 2001	V 2004	XI 2006	VII 2009	X 2012	XII 2015
	w procentach						
Jeden	18	22	18	21	22	24	20
Dwa	13	12	11	13	12	12	14
Trzy	8	8	10	9	10	11	12
Cztery	3	4	7	4	7	6	7
Pięć	3	4	3	3	4	5	6
Sześć i więcej krajów	7	8	8	7	9	9	14
Wiele, nie pamiętam dokładnie ile	2	1	2	2	0	0	0
Nie były(a)m za granicą w ostatnich 20 latach	2	2	2	2	2	2	4
Nigdy nie były(a)m za granicą	44	39	39	39	34	31	23

Również w tym względzie doświadczenia badanych są wyraźnie uwarunkowane cechami społeczno-demograficznymi. Zależą głównie od ich wykształcenia, sytuacji zawodowej i materialnej, wielkości miejscowości zamieszkania, a poniekąd także od wieku. Skalę różnic ukazuje rysunek 3, na którym przedstawiliśmy charakterystykę społeczno-demograficzną badanych, którzy w ostatnim dwudziestoleciu odwiedzili co najmniej trzy kraje. Jak się okazuje, są to przede wszystkim osoby z wyższym wykształceniem (73%), mieszkańcy największych miast (69%) oraz badani uzyskujący najwyższe miesięczne dochody *per capita* (69%), a z uwagi na status zawodowy – zwłaszcza kadra kierownicza i specjaliści wyższego szczebla (79%) oraz prywatni przedsiębiorcy (64%).

RYS. 3. RESPONDENCI DEKLARUJĄCY, ŻE W OSTATNIM DWUDZIESTOLECIU BYLI ZA GRANICĄ W CO NAJMNIEJ TRZECH KRAJACH

CELE WYJAZDÓW

Na podstawie deklaracji respondentów można stwierdzić, że w ostatnim dwudziestoleciu większość wyjeżdżających za granicę udawała się tam tradycyjnie przede wszystkim w celach turystycznych (66%). Dla ponad jednej czwartej (27%) powodem wyjazdu była praca zarobkowa, natomiast mniej więcej jedna szósta wypoczywała za granicą, leczyła się tam lub odwiedzała krewnych, przyjaciół (po 17%). Co szesnasty badany podróżował za granicę w celach handlowych lub zakupowych i tyle samo osób załatwiała sprawy służbowe (po 6%). Jedynie nieliczni deklarują, że głównym powodem ich zagranicznego wyjazdu była edukacja (1%).

Zwiedzanie świata to cel podróży zagranicznych, który dominuje w niemal wszystkich grupach społeczno-demograficznych, przy czym wskazywany jest tym częściej, im lepsza sytuacja materialna respondentów, im wyższy ich status zawodowy oraz im większa miejscowość, w której mieszkają. Istotnie częściej wymieniają go kobiety niż mężczyźni (73% wobec 59%). Z kolei w celach zarobkowych częściej podróżują za granicę mężczyźni niż kobiety (36% wobec 19%), a ponadto przede wszystkim robotnicy niewykwalifikowani (65%) i wykwalifikowani (52%), bezrobotni (53%), osoby niezadowolone ze swojej sytuacji materialnej (48%) oraz mające wykształcenie zasadnicze zawodowe (41%).

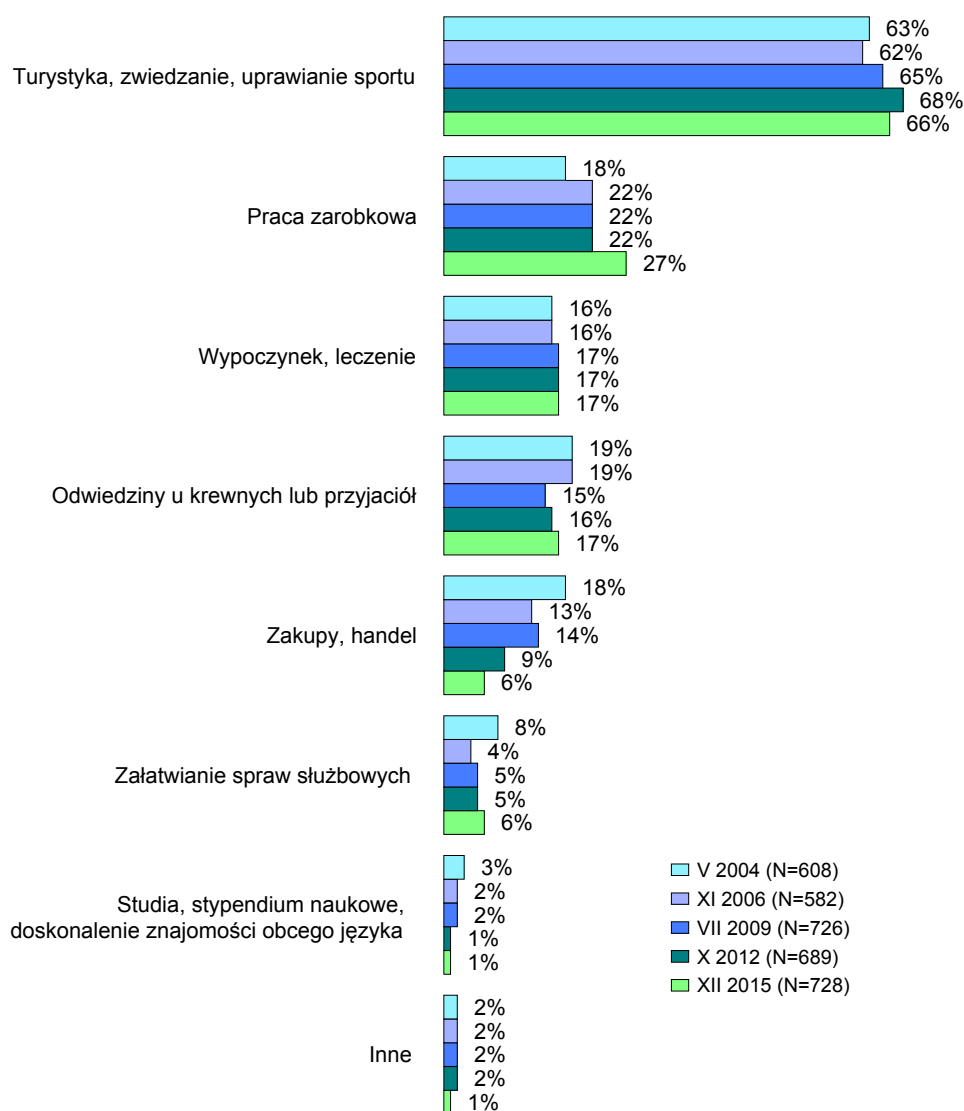
Chęcią wypoczynku nieco częściej niż inni motywują swoje wyjazdy zagraniczne uczniowie i studenci (38%), osoby w wieku od 18 do 24 lat (29%), praktykujące religijnie kilka razy w tygodniu (26%) oraz mieszkające w dużych, ale nie największych miastach (25%), natomiast odwiedziny krewnych lub przyjaciół to jeden z podstawowych celów podróży zagranicznych zwłaszcza osób w wieku od 55 do 64 lat (31%) oraz starszych (25%), a także emerytów (27%).

W celach handlowych lub na zakupy częściej niż inni wyjeżdżali za granicę rolnicy (24% wskazań), robotnicy wykwalifikowani oraz osoby w wieku od 35 do 44 lat (po 12%). Z kolei załatwianie spraw służbowych było celem wyjazdów głównie kadry kierowniczej i specjalistów wyższego (19%) i średniego szczebla (13%), mieszkańców największych miast (14%), osób o najwyższych dochodach *per capita* (12%) oraz respondentów z wyższym wykształceniem (11%). Z nauką wiązali swoje wyjazdy przede wszystkim uczniowie i studenci (4%), mieszkańcy największych miast (4%) oraz osoby w wieku od 18 do 24 lat (3%) – zob. tabela aneksowa 4.

ODPOWIEDZI WYJEŹDZAJĄCYCH ZA GRANICĘ

CBOS

RYS. 4. JAKIE BYŁY GŁÓWNE CELE PANA(I) WYJAZDÓW ZAGRANICZNYCH?

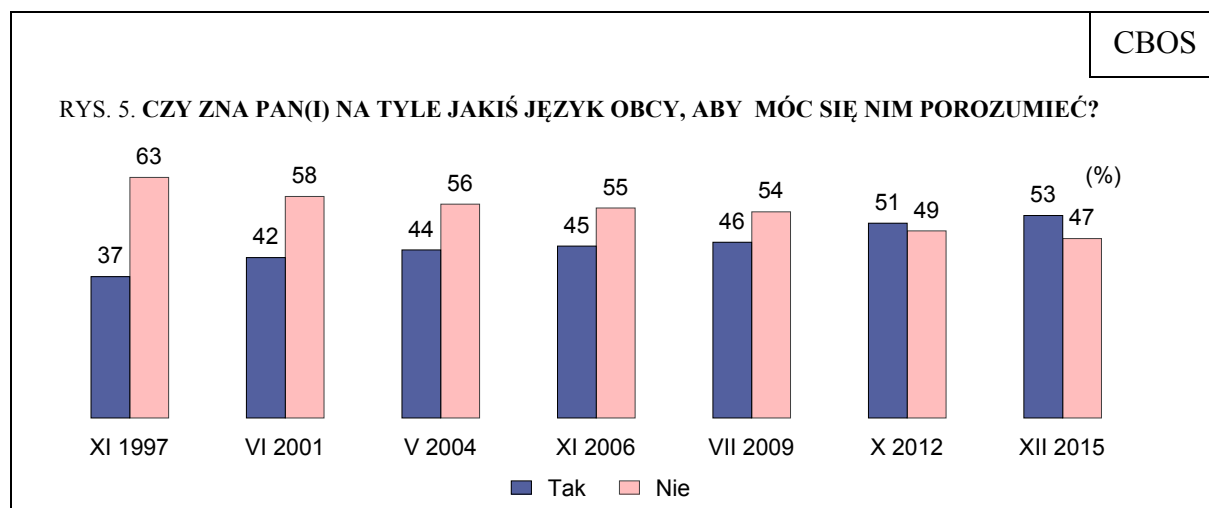

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać dwa główne cele

W ostatnich trzech latach minimalnie zmniejszyła się liczba respondentów wyjeżdżających za granicę turystycznie (spadek o 2 punkty procentowe), wzrósł natomiast (z 22% do 27%) odsetek tych, którzy podróżowali głównie w celach zarobkowych. Coraz rzadziej cel wyjazdów zagranicznych stanowią zakupy oraz handel (od roku 2012 spadek wskazań o 3 punkty). Pozostałe powody wyjazdów zagranicznych, od czasu przystąpienia Polski do UE, wskazywane są porównywalnie często.

ZNAJOMOŚĆ JĘZYKÓW OBCYCH

Trend wskazujący na systematyczny wzrost odsetka dorosłych Polaków, którzy potrafią porozumieć się w jakimś języku obcym, został utrzymany. Obecnie, zgodnie z deklaracjami, ponad połowa dorosłych Polaków (53%, od 2012 roku wzrost o 2 punkty procentowe) potrafi porozumieć się w jakimś obcym języku. Od roku 1997 odsetek takich deklaracji zwiększył się o 16 punktów.

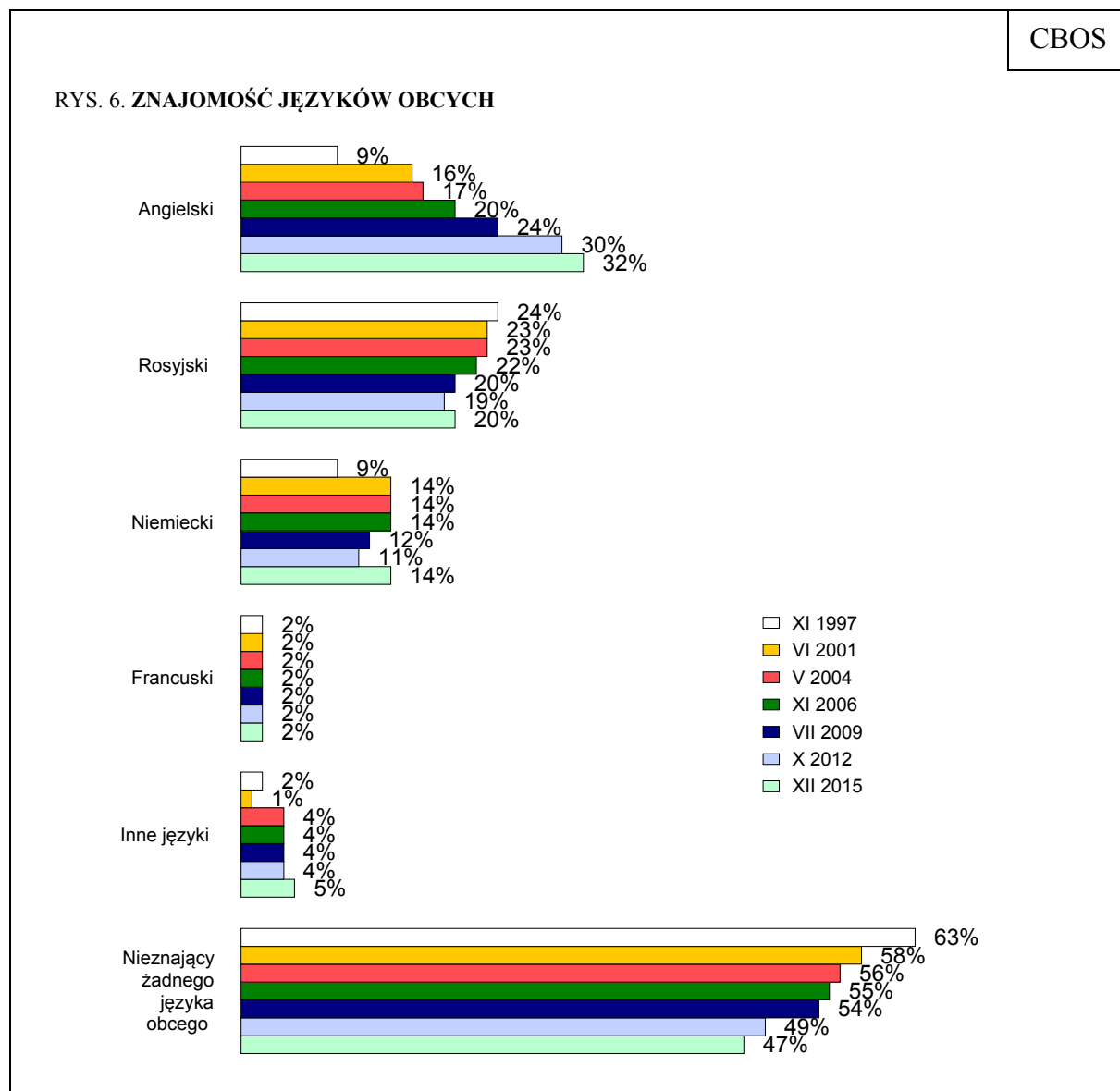

Umiejętności lingwistyczne Polaków, podobnie jak ich wyjazdy zagraniczne, są w dużym stopniu uwarunkowane społecznie. Różnicują je przede wszystkim takie cechy respondentów, jak: wiek, poziom wykształcenia, miejsce zamieszkania oraz status zawodowy i materialny. Komunikatywną znajomość przynajmniej jednego języka obcego deklaruje 86% uczniów i studentów, 83% osób z wyższym wykształceniem, 81% kierowników i specjalistów wyższego szczebla, 80% mieszkańców największych miast, 79% osób w wieku od 18 do 24 lat, 78% pracowników administracyjno-biurowych oraz 74% respondentów o dochodach *per capita* wynoszących co najmniej 2000 zł (zob. tabela aneksowa 5).

W związku z tym, iż te same zmienne niezależne różnicują zarówno deklaracje dotyczące wyjazdów zagranicznych, jak i znajomości języków obcych, zachodzi istotna współzależność między podróżowaniem za granicę a umiejętnościami lingwistycznymi ($\Phi = 0,294$; $p < 0,001$). Badani, którzy potrafią porozumieć się w przynajmniej jednym języku obcym, wyjeżdżają za granicę istotnie częściej niż ci, którzy nie wykazują takich umiejętności (89% wobec 64%).

Tabela 5

Czy zna Pan(i) na tyle język obcy, aby móc się nim porozumieć?	Czy był(a) Pan(i) kiedykolwiek za granicą?	
	Tak	Nie
	w procentach	
Tak	89	11
Nie	64	36

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ część badanych deklaruje znajomość więcej niż jednego języka obcego

Niezmiennie do najpopularniejszych wśród Polaków języków obcych należą angielski i rosyjski, przy czym o ile do 2006 roku najczęściej deklarowano znajomość języka rosyjskiego, o tyle w ostatnich latach wyraźny prym wiodzie język angielski, którym komunikuje się coraz więcej osób. Od 1997 roku ich odsetek wzrósł łącznie o 23 punkty procentowe. Z kolei znajomość języka rosyjskiego utrzymuje się od wielu lat na poziomie

około 20%. Po nieznacznym spadku popularności języka niemieckiego, co można było zaobserwować w ostatnich latach, od roku 2012 liczba osób porozumiewających się w tym języku ponownie wzrosła (z 11% do 14%). Znajomość pozostałych języków obcych utrzymuje się w Polsce w ostatnich latach na w miarę stabilnym, ale stosunkowo niskim poziomie. Niezmiennie tylko nieliczni potrafią porozumieć się w języku francuskim (2%), hiszpańskim (1%), włoskim (0,8%), czeskim (0,7%), ukraińskim czy słowackim (po 0,3%).

Zróznicowania pokoleniowe mają znaczenie nie tylko dla analizy deklaracji znajomości języków obcych, ale również warunkują to, w jakich językach respondenci potrafią się porozumieć. Osoby starsze, jeśli znają jakiś język obcy, to zazwyczaj jest nim rosyjski, który z kolei niemal w ogóle nie jest znany najmłodszej grupie wiekowej – dość powszechnie porozumiewającej się w języku angielskim.

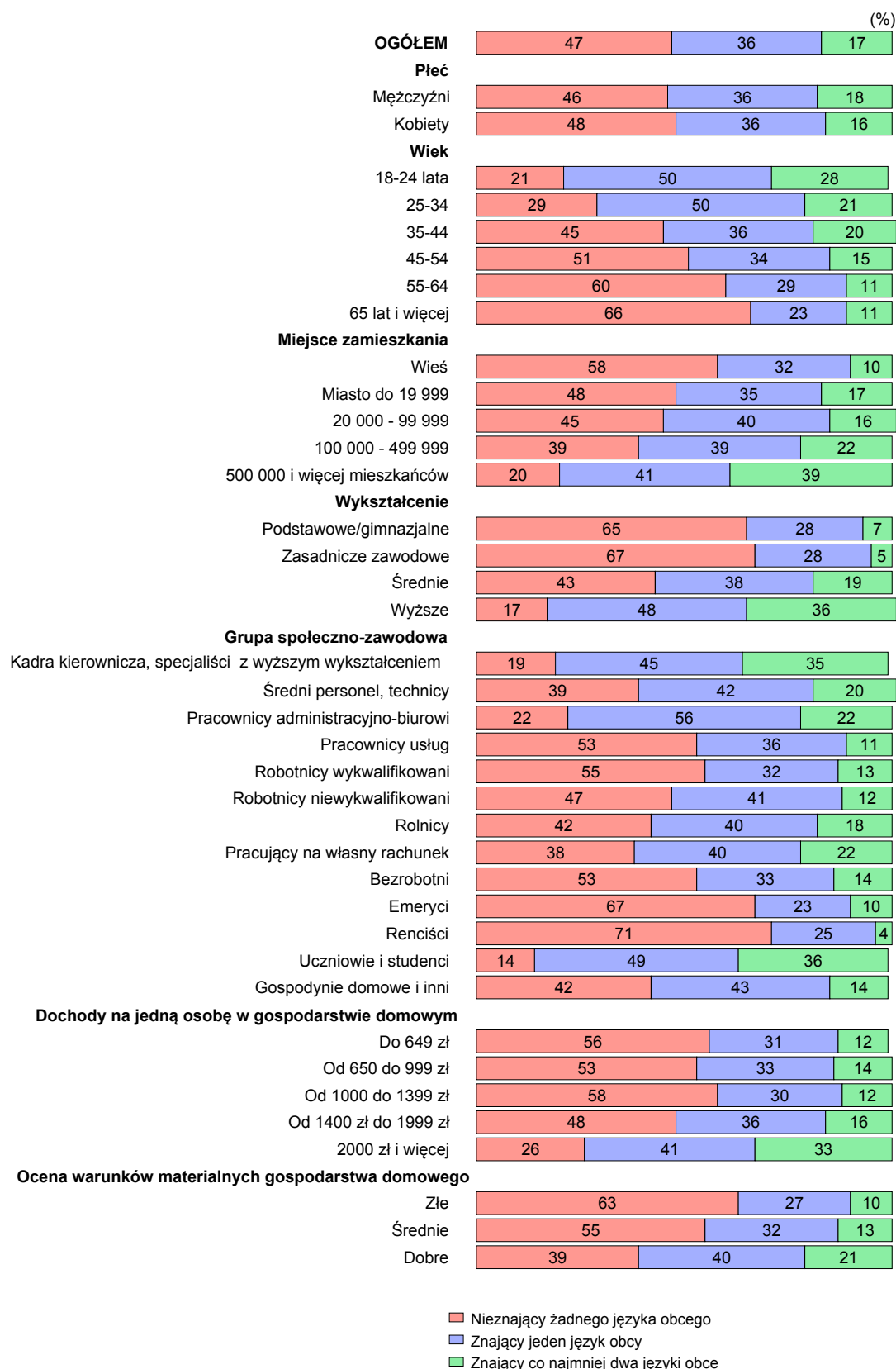
Poza respondentami w wieku od 18 do 24 lat, spośród których 74% zna język angielski, jego znajomość istotnie częściej niż pozostali deklarują uczniowie i studenci (81% wskazań), kadra kierownicza i specjaliści wyższego szczebla (71%), osoby z wyższym wykształceniem (70%), pracownicy administracyjno-biurowi (68%), mieszkańcy największych miast (63%), respondenci w wieku od 25 do 34 lat (58%) oraz badani o najwyższych dochodach w przeliczeniu na osobę w gospodarstwie domowym (52%). Znajomość języka niemieckiego jest najpopularniejsza wśród uczniów i studentów (29%), mieszkańców największych miast (24%), respondentów mających od 18 do 24 lat (23%) oraz w wieku 25–34 lata (20%), badanych z wyższym wykształceniem (20%), a także wśród rolników (20%) – zob. tabela aneksowa 6.

Ze zliczenia wymienionych przez ankietowanych języków obcych, którymi są w stanie się porozumieć, wynika, że obecnie ponad jedna trzecia dorosłych Polaków (36%) zna jeden język obcy, co siódmy (14%) – dwa, a nieliczni (3%) komunikują się w co najmniej trzech językach. Od 2012 roku liczba badanych, którzy porozumiewają się w jednym języku obcym, utrzymała się na niezmiennym poziomie, natomiast nieznacznie przybyło tych, którzy znają co najmniej dwa języki.

Tabela 6

Znajomość języków obcych	Wskazania respondentów według terminów badań				
	2004	2006	2009	2012	2015
	w procentach				
Nieznający żadnego języka obcego	56	55	54	49	47
Znający jeden język obcy	30	31	32	37	36
Znający dwa języki obce	12	12	11	12	14
Znający trzy języki lub więcej	2	2	3	2	3

RYS. 7. ZNAJOMOŚĆ JĘZYKÓW OBCYCH W GRUPACH SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNYCH

Liczba języków obcych, którymi porozumiewają się respondenci, jest oczywiście istotnie zróżnicowana społecznie. Wiąże się przede wszystkim z poziomem wykształcenia, statusem społeczno-zawodowym, sytuacją materialną, wiekiem oraz miejscem zamieszkania. Więcej niż jednym językiem obcym porozumiewa się niemal dwie piąte mieszkańców największych miast (39%), ponad jedna trzecia osób z wyższym wykształceniem (36%), uczniów i studentów (36%) oraz kadry kierowniczej i specjalistów wyższego szczebla (35%). Co najmniej dwa języki obce zna także jedna trzecia respondentów o najwyższych dochodach *per capita* (33%) oraz ponad jedna czwarta badanych w wieku od 18 do 24 lat (28%) – patrz rys. 7.

Wyjazdy zagraniczne cieszą się w Polsce coraz większą popularnością. Zgodnie z wynikami regularnie prowadzonych przez nas badań, wciąż zmniejsza się odsetek osób, które jeszcze nigdy nie były za granicą, a wzrasta liczba tych, które wyjeżdżały co najmniej osiem razy. Wśród deklarowanych kierunków podróży za każdym razem pojawiają się nowe kraje, w tym nierzadko dość egzotyczne. Należy jednak podkreślić, że w ostatnich trzech latach wśród głównych motywów zagranicznych wyjazdów Polaków nieco ubyło wskazań na cele turystyczne, przybyło zaś na emigrację zarobkową.

Polacy oprócz tego, że coraz chętniej podróżują za granicę, częściej też deklarują znajomość języków obcych. Systematycznie zwiększa się odsetek osób porozumiewających się w co najmniej jednym języku obcym, którym coraz częściej jest angielski, choć w ostatnim czasie nieco wzrosła też deklarowana znajomość języka niemieckiego.

Zarówno jednak częstość podróżowania po świecie, jak i znajomość języków obcych są bardzo istotnie zróżnicowane społecznie. Warunkują je zwłaszcza takie zmienne, jak: wykształcenie, status społeczno-ekonomiczny, a także miejsce zamieszkania oraz wiek. Znajomość więcej niż jednego języka obcego oraz podróżowanie do co najmniej trzech krajów w ostatnim dwudziestoleciu deklarują najczęściej mieszkańcy największych miast (32%), osoby z wyższym wykształceniem (29%), o najwyższych dochodach *per capita* (27%), a w grupach społeczno-zawodowych – kadra kierownicza i specjaliści wyższego szczebla (28%), uczniowie i studenci oraz prywatni przedsiębiorcy (po 22%).

Opracował

Rafał BOGUSZEWSKI

A N E K S

Tabela 1

		Czy był(a) Pan(i) kiedykolwiek za granicą?		Liczba osób
		Tak	Nie	
		%	%	
Ogółem		77	23	989
Płeć	Mężczyźni	81	19	468
	Kobiety	74	26	521
Wiek	18-24 lata	71	29	102
	25-34	82	18	188
	35-44	81	19	179
	45-54	88	12	146
	55-64	77	23	175
	65 lat i więcej	65	35	199
Miejsce zamieszkania	Wieś	65	35	393
	Miasto do 19 999	83	17	150
	20 000 - 99 999	85	15	177
	100 000 - 499 999	82	18	171
Wykształcenie	500 000 i więcej mieszk.	91	9	98
	Podstawowe / gimnazjalne	48	52	202
	Zasadnicze zawodowe	76	24	242
	Średnie	84	16	298
Grupa społeczna i zawodowa	Wyższe	95	5	246
	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	95	5	105
	Średni personel, technicy	92	8	38
	Pracownicy adm.-biurowi	86	14	56
	Pracownicy usług	79	21	57
	Robotnicy wykwalifikowani	79	21	113
	Robotnicy niewykwalifik.	67	33	33
	Rolnicy	77	23	53
	Pracujący na własny rach.	96	4	51
	Bezrobotni	58	42	48
	Emeryci	72	28	235
	Renciści	59	41	61
	Uczniowie i studenci	75	25	59
	Gospodynie domowe i inni	71	29	81
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	86	14	119
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	84	16	101
	sekt. pryw. poza rolnict.	86	14	236
	prywatnym gosp. rolnym	75	25	50
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	69	31	132
	Od 650 do 999 zł	64	36	138
	Od 1000 do 1399 zł	71	29	154
	Od 1400 zł do 1999 zł	86	14	125
	2000 zł i więcej	94	6	168
Ocena własnych war. mater.	Złe	65	35	79
	Średnie	68	32	377
	Dobre	85	15	533
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	80	20	46
	Raz w tygodniu	76	24	466
	1-2 razy w miesiącu	73	27	134
	Kilka razy w roku	76	24	208
	W ogóle nie uczestniczy	85	15	126
Poglądy polityczne	Lewica	79	21	153
	Centrum	82	18	294
	Prawica	79	21	309
	Trudno powiedzieć	66	34	232

Tabela 2

		Czy ma Pan(i) ważny paszport?		Liczba osób
		Tak	Nie	
		%	%	
Ogółem		30	70	983
Płeć	Mężczyźni	30	70	467
	Kobiety	29	71	516
Wiek	18-24 lata	33	67	102
	25-34	34	66	187
	35-44	38	62	176
	45-54	29	71	146
	55-64	27	73	175
	65 lat i więcej	20	80	198
Miejsce zamieszkania	Wieś	17	83	391
	Miasto do 19 999	26	74	150
	20 000 - 99 999	42	58	177
	100 000 - 499 999	37	63	168
	500 000 i więcej mieszk.	52	48	98
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	12	88	202
	Zasadnicze zawodowe	16	84	241
	Średnie	29	71	298
	Wyższe	60	40	243
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	60	40	105
	Średni personel, technicy	40	60	38
	Pracownicy adm.-biurowi	46	54	55
	Pracownicy usług	23	77	56
	Robotnicy wykwalifikowani	19	81	113
	Robotnicy niewykwalifik.	15	85	33
	Rolnicy	28	72	53
	Pracujący na własny rach.	54	46	49
	Bezrobotni	9	91	48
	Emeryci	20	80	234
	Renciści	12	88	60
	Uczniowie i studenci	52	48	59
Pracuje w:	Gospodynie domowe i inni	24	76	81
	inst. państw., publicznej	47	53	118
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	36	64	100
	sekt. pryw. poza rolnict.	36	64	234
	prywatnym gosp. rolnym	25	75	50
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	25	75	131
	Od 650 do 999 zł	12	88	138
	Od 1000 do 1399 zł	19	81	153
	Od 1400 zł do 1999 zł	29	71	125
	2000 zł i więcej	58	42	168
Ocena własnych war. mater.	Złe	12	88	78
	Średnie	23	77	375
	Dobre	37	63	530
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	22	78	46
	Raz w tygodniu	28	72	463
	1-2 razy w miesiącu	33	67	134
	Kilka razy w roku	28	72	207
	W ogóle nie uczestniczy	37	63	125
Poglądy polityczne	Lewica	30	70	151
	Centrum	33	67	292
	Prawica	33	67	309
	Trudno powiedzieć	21	79	231

Tabela 3

		Ile razy w ciągu ostatnich 20 lat, czyli od roku 1995 był(a) Pan(i) za granicą?									Liczba osób
		1 raz	2 - 3 razy	4 - 7 razy	8 - 12 razy	13 - 20 razy	21 razy i więcej	Trudno powiedzieć	Nie był(a)m za granicą w ciągu ostatnich 20 lat	Nigdy nie był(a)m za granicą	
		%	%	%	%	%	%	%	%	%	
Ogółem		8	17	18	10	8	10	2	4	23	989
Płeć	Mężczyźni	7	16	18	12	9	13	1	4	19	468
	Kobiety	8	18	19	9	7	8	2	4	26	521
Wiek	18-24 lata	10	18	13	14	8	7	1		29	102
	25-34	8	22	22	12	7	9	2		18	188
	35-44	8	16	23	7	11	15	1	1	19	179
	45-54	6	18	19	12	12	13	1	6	12	146
	55-64	9	19	16	7	6	12	3	4	23	175
	65 lat i więcej	5	12	15	9	5	7	2	10	35	199
Miejsce zamieszkania	Wieś	9	19	15	7	4	8	1	3	35	393
	Miasto do 19 999	9	19	22	10	7	10	3	3	17	150
	20 000 - 99 999	4	17	22	12	12	9	3	7	15	177
	100 000 - 499 999	9	14	20	14	7	13	1	4	18	171
	500 000 i więcej mieszk.	3	14	17	15	18	19	1	4	9	98
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	8	10	10	6	3	3	1	6	52	202
	Zasadnicze zawodowe	10	22	16	6	6	10	1	4	24	242
	Średnie	6	21	22	11	6	9	3	5	16	298
	Wyższe	6	14	23	16	15	18	1	1	5	246
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	4	9	24	16	19	23			5	105
	Średni personel, technicy	8	15	22	19	12	9		8	8	38
	Pracownicy adm.-biurowi	6	32	24	11	8	7			14	56
	Pracownicy usług	12	18	21	16	3	5	2	2	21	57
	Robotnicy wykwalifikowani	5	19	19	10	7	14	2	3	21	113
	Robotnicy niewykwalifik.	2	30	19	5		6		4	33	33
	Rolnicy	6	20	18	3	5	17	3	4	23	53
	Pracujący na własny rach.	7	15	23	5	17	24	4	1	4	51
	Bezrobotni	11	21	9	8	5	1		2	42	48
	Emeryci	8	15	17	8	5	6	2	10	28	235
	Renciści	7	21	11	6	1	10	2	1	41	61
	Uczniowie i studenci	14	12	15	17	9	8			25	59
	Gospodynie domowe i inni	11	17	18	7	9	3	5	2	29	81
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	5	16	31	15	8	8	1	3	14	119
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	10	13	18	15	9	17	1	1	16	101
	sekt. prywat. poza rolnict.	5	22	17	9	13	17	1	2	14	236
	prywatnym gosp. rolnym	7	19	23	3	1	14	3	4	25	50
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	11	23	16	6	4	5		4	31	132
	Od 650 do 999 zł	12	13	14	6	4	9	2	4	36	138
	Od 1000 do 1399 zł	10	20	13	10	5	8	1	6	29	154
	Od 1400 zł do 1999 zł	6	18	29	11	7	9		5	14	125
	2000 zł i więcej	1	17	22	16	16	20	1	2	6	168
Ocena własnych war. mater.	Złe	10	18	16	3	2	9		7	35	79
	Średnie	7	18	17	6	5	8	2	5	32	377
	Dobre	7	16	20	14	11	13	2	3	15	533
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	16	20	13	10	2	12	3	4	20	46
	Raz w tygodniu	7	18	19	10	7	9	1	5	24	466
	1-2 razy w miesiącu	10	15	23	6	6	6	2	4	27	134
	Kilka razy w roku	5	21	16	8	12	11	2	2	24	208
	W ogóle nie uczestniczy	5	11	18	18	10	19	1	3	15	126
Poglądy polityczne	Lewica	7	18	19	12	10	9		4	21	153
	Centrum	8	20	18	8	10	10	2	5	18	294
	Prawica	7	18	19	12	7	12	1	3	21	309
	Trudno powiedzieć	9	13	17	8	5	9	2	3	34	232

Tabela 4

		Jakie były główne cele tych wyjazdów? Proszę wskazać nie więcej niż dwa główne cele.								Liczba osób
		Turystyka, zwiedzanie, uprawianie sportu	Wypoczynek, leczenie	Zakupy, handel	Praca zarobkowa	Załatwianie spraw służbowych	Studia, stypendium naukowe, doskonalenie znajomości obcego języka	Odwiedziny u krewnych lub przyjaciół	Inny	
		%	%	%	%	%	%	%	%	
Ogółem		66	17	6	27	6	1	17	1	728
Płeć	Mężczyźni	59	15	8	36	8	1	13	2	361
	Kobiety	73	20	4	19	4	1	21	1	368
Wiek	18-24 lata	68	29	2	26	8	3	15		72
	25-34	71	20	1	34	5	2	7	2	155
	35-44	56	12	12	36	9		16	1	142
	45-54	70	21	8	29	7		8	2	119
	55-64	62	10	6	22	7		31		129
	65 lat i więcej	71	18	7	13	4	1	25	1	112
Miejsce zamieszkania	Wieś	53	17	11	37	4	0	15	1	244
	Miasto do 19 999	64	13	6	29	5		20	1	123
	20 000 - 99 999	72	17	5	20	6		19	1	141
	100 000 - 499 999	75	25	1	23	7	1	15	2	134
Wykształcenie	500 000 i więcej mieszk.	81	15	1	16	14	4	16		87
	Podstawowe / gimnazjalne	52	15	3	33	3		21		85
	Zasadnicze zawodowe	42	15	11	41	3		20	2	175
	Średnie	67	16	8	24	6	1	17	2	240
Grupa społeczna i zawodowa	Wyższe	88	22	1	18	11	1	13	1	229
	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	92	16	2	11	19	2	16	1	100
	Średni personel, technicy	80	19	5	16	13		11	3	32
	Pracownicy adm.-biurowi	88	22	2	25	6	2	10	2	48
	Pracownicy usług	57	19	5	37	4		13		44
	Robotnicy wykwalifikowani	48	16	12	52	4		13		85
	Robotnicy niewykwalifik.	43	16		65	4		6		21
	Rolnicy	33	4	24	53	3		4	6	39
	Pracujący na własny rach.	67	22	11	25	5		23	2	48
	Bezrobotni	56	4	3	53		2	11		27
	Emeryci	68	14	6	16	2	1	27	1	149
	Renciści	58	24	8	11	7		24		36
	Uczniowie i studenci	82	38		11	5	4	11		44
Pracuje w:	Gospodynie domowe i inni	49	15	2	32	6		18	2	57
	inst. państw., publicznej	89	23	4	18	9		13	1	98
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	73	15	4	35	11	1	10	1	84
	sekt. pryw. poza rolnict.	60	18	7	34	8	1	16	1	199
	prywatnym gosp. rolnym	36	5	26	44	6		4	6	36
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	53	22	12	39	2		7		85
	Od 650 do 999 zł	52	11	7	32	3	1	16	3	84
	Od 1000 do 1399 zł	57	13	7	36	3		21	1	102
	Od 1400 zł do 1999 zł	69	19	11	16	7	1	23	2	103
	2000 zł i więcej	80	18	3	20	12	1	17	1	155
Ocena własnych war. mater.	Złe	38	9	10	48	2	2	22		47
	Średnie	62	17	7	29	5	1	18	1	241
	Dobre	71	19	5	24	8	1	15	1	441
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	60	26	5	17	4		25	3	36
	Raz w tygodniu	67	17	8	25	5	0	17	1	337
	1-2 razy w miesiącu	64	17	8	30	6	2	21	4	92
	Kilka razy w roku	63	17	4	32	7	1	15	1	153
	W ogóle nie uczestniczy	72	16	3	30	10	1	14		103
Poglądy polityczne	Lewica	73	15	4	24	6	2	13	1	115
	Centrum	66	19	6	27	5	1	16	1	229
	Prawica	68	19	6	26	9	0	18	1	236
	Trudno powiedzieć	56	15	7	31	6	0	19	1	148

Tabela 5

		Czy zna Pan(i) na tyle jakiś język obcy, aby móc się nim porozumieć?		Liczba osób
		Tak	Nie	
		%	%	
Ogółem		53	47	988
Płeć	Mężczyźni	54	46	468
	Kobiety	52	48	520
Wiek	18-24 lata	79	21	102
	25-34	71	29	188
	35-44	55	45	179
	45-54	49	51	146
	55-64	40	60	175
	65 lat i więcej	34	66	198
Miejsce zamieszkania	Wieś	42	58	392
	Miasto do 19 999	52	48	150
	20 000 - 99 999	55	45	177
	100 000 - 499 999	61	39	171
	500 000 i więcej mieszk.	80	20	98
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	35	65	201
	Zasadnicze zawodowe	33	67	242
	Średnie	57	43	298
	Wyższe	83	17	246
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	81	19	105
	Średni personel, technicy	61	39	38
	Pracownicy adm.-biurowi	78	22	56
	Pracownicy usług	47	53	57
	Robotnicy wykwalifikowani	45	55	113
	Robotnicy niewykwalifik.	53	47	33
	Rolnicy	58	42	53
	Pracujący na własny rach.	62	38	51
	Bezrobotni	47	53	48
	Emeryci	33	67	234
	Renciści	29	71	61
	Uczniowie i studenci	86	14	59
	Gospodynie domowe i inni	58	42	81
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	65	35	119
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	60	40	101
	sekt. pryw. poza rolnict.	61	39	236
	prywatnym gosp. rolnym	53	47	50
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	44	56	132
	Od 650 do 999 zł	47	53	138
	Od 1000 do 1399 zł	42	58	154
	Od 1400 zł do 1999 zł	52	48	124
	2000 zł i więcej	74	26	168
Ocena własnych war. mater.	Złe	37	63	79
	Średnie	45	55	376
	Dobre	61	39	533
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	59	41	46
	Raz w tygodniu	48	52	465
	1-2 razy w miesiącu	58	42	134
	Kilka razy w roku	54	46	208
	W ogóle nie uczestniczy	63	37	126
Poglądy polityczne	Lewica	54	46	153
	Centrum	56	44	294
	Prawica	52	48	308
	Trudno powiedzieć	50	50	232

Tabela 6

		Jaki(e) to język(i)?					Nieznający żadnego języka obcego	Liczba osób
		Angielski	Francuski	Niemiecki	Rosyjski	Inne języki		
		%	%	%	%	%		
Ogółem		32	2	14	20	5	47	988
Płeć	Mężczyźni	32	1	15	22	3	46	468
	Kobiety	31	3	12	19	6	48	520
Wiek	18-24 lata	74	5	23	6	3	21	102
	25-34	58	4	20	8	6	29	188
	35-44	34	1	14	23	5	45	179
	45-54	21	2	10	27	7	51	146
	55-64	12	0	9	29	2	60	175
	65 lat i więcej	8	2	8	25	3	66	198
Miejsce zamieszkania	Wieś	19	1	11	18	4	58	392
	Miasto do 19 999	31	4	12	22	4	48	150
	20 000 - 99 999	37	3	9	20	4	45	177
	100 000 - 499 999	38	3	18	23	4	39	171
	500 000 i więcej mieszk.	63	5	24	25	10	20	98
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	17		10	13	4	65	201
	Zasadnicze zawodowe	8	1	10	16	2	67	242
	Średnie	30	2	14	27	4	43	298
	Wyższe	70	7	20	24	7	17	246
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	71	3	16	25	9	19	105
	Średni personel, technicy	37	5	15	22	4	39	38
	Pracownicy adm.-biurowi	68	10	12	8	7	22	56
	Pracownicy usług	35		12	8	4	53	57
	Robotnicy wykwalifikowani	27	1	13	16	2	55	113
	Robotnicy niewykwalifik.	25		5	30	7	47	33
	Rolnicy	12		20	36	12	42	53
	Pracujący na własny rach.	39		18	29	2	38	51
	Bezrobotni	21	5	15	11	8	53	48
	Emeryci	8	1	9	25	2	67	234
	Renciści	3	2	5	20	2	71	61
	Uczniowie i studenci	81	8	29	8	2	14	59
	Gospodynie domowe i inni	32	3	18	20	4	42	81
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	48	5	14	21	3	35	119
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	44	2	14	18	7	40	101
	sekt. pryw. poza rolnict.	46	1	15	19	6	39	236
	prywatnym gosp. rolnym	11		18	39	5	47	50
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	19	1	12	24	5	56	132
	Od 650 do 999 zł	23	3	12	20	2	53	138
	Od 1000 do 1399 zł	26	2	11	16	2	58	154
	Od 1400 zł do 1999 zł	29	2	9	26	2	48	124
	2000 zł i więcej	52	5	18	28	9	26	168
Ocena własnych war. mater.	Złe	13	3	10	17	3	63	79
	Średnie	23	2	11	20	4	55	376
	Dobre	41	3	16	21	5	39	533
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	35	4	19	16		41	46
	Raz w tygodniu	26	2	11	21	4	52	465
	1-2 razy w miesiącu	38	2	10	18	3	42	134
	Kilka razy w roku	33	2	16	22	6	46	208
	W ogóle nie uczestniczy	43	4	19	21	7	37	126
Poglądy polityczne	Lewica	37	3	12	20	4	46	153
	Centrum	32	3	17	22	5	44	294
	Prawica	33	3	10	22	5	48	308
	Trudno powiedzieć	26	1	15	18	4	50	232